आयुष्यभर विद्यार्थीच राहा

देवकी पंडित; 'मुक्ती'चा देशभरात प्रयोग करण्याचा मानस

रत्नागिरी, ता. २४ : आयुष्यभर विद्यार्थी म्हणून राहिलो तरच संगीतात बरेच शिकता येते. मी म्हणतो तेच खरे, असे न म्हणता गुरुंवर श्रद्धा, विश्वास ठेवला की, संगीत शिक्षण चांगले मिळते. शास्त्रीय संगीत शिकण्यासाठी चिकाटी, संयम लागतो. आजही अनेक लहान, तरुण मुले शास्त्रीय गायनाकडे वळत आहेत. स्पर्धेत एखादे बक्षीस मिळाले म्हणून डोक्यात हवा जावू देऊ नये, ही पालकांची जबाबदारी आहे, असे प्रतिपादन प्रसिद्ध गायिका देवकी पंडित यांनी केले.

आर्ट सर्कलच्या संगीत महोत्सवासाठी त्या येथे आल्या असता, त्यांनी पत्रकारांशी संवाद साधला. या वेळी आसमंत बेनव्हलन्स

देवकी पंडित

फाउंडेशनचे प्रमुख नंदकुमार पटवर्धन उपस्थित होते. त्या म्हणाल्या की, आसमंत फाउंडेशनचे काम निसर्ग, मुले व संगीताशी निगडीत आहे. त्यांनी कार्यक्रम आयोजित केला. ही स्तुत्य गोष्ट असून निसर्ग व संगीताचे अनोखे नाते आहे. वेळेनुसार शास्त्रीय संगीतात रागांची रचना केली आहे. त्याचा चांगला परिणाम होतो, त्यामुळेच मीसुद्धा मैफलीच्या वेळेनुसार त्या, त्या रागाची निवड करते.

दिवसातून पाच-सहा तास रियाज करते. रियाज म्हणजे फक्त गायनाचा सराव नाही. तर अन्य कलाकारांचे गायन ऐकले पाहिजे, त्याचा अभ्यास केला पाहिजे, त्या त्या रागांचे सादरीकरण जुन्या काळातील दिग्गजांनी कसे केले होते, याचाही अभ्यास करावा लागतो.

...त्यासाठी तीन वर्षे अभ्यास

देवकी पंडित यांनी अलीकडेच भारतातील स्त्री संतांवर आधारित नाट्य रुपांतर व त्यांच्या सहा भाषांतील रचनांचा मुक्ती हा कार्यक्रम सुरू केला आहे. त्या म्हणाल्या, संत लल्लेश्वरी, अक्का महादेवी, गंगासती, मीराबाई, मुक्ताई, जनाई यांच्या जीवनाचे सार सांगताना त्यांचे कश्मिरी, कन्नड, तामिळ, गुजराती, मराठी, राजस्थानी भाषांतील अभंग सादर करते. यासाठी तीन वर्षे अभ्यास सुरू होता. पुण्या-मुंबईप्रमाणे देशभरात याचे प्रयोग करण्याचा मानस आहे.

परीक्षकाऐवजी पूर्णवेळ गायनासाठी

टीव्हीवरील संगीत कार्यक्रमांची एक रचना असते. मीसुद्धा परीक्षक म्हणून काम पाहत होते. पण त्यात खूप वेळ जात असल्याने मी आता पूर्णवेळ गायनासाठीच वेळ देते.

कलाकारांना राजाश्रयाचा अभाव

गायिका देवकी पंडित यांनी व्यक्त केली खंत; संस्थांच्या पाठबळामुळे संगीताला चांगले दिवस

प्रतिनिधी
रत्नागिरी

पूर्वी कलाकार, कलांना राजाश्रय होता. आज शासन आहे, पण शासनाकडून संगीत कलाकार व कलांना मिळणारा राजाश्रय कमी झालाय, अशी खंत प्रख्यात शास्त्रीय गायिका विदुषी देवकी पंडित यांनी व्यक्त केली. आसमंत बेनेव्हलन्स व आर्टसर्कल यांसारख्या संस्था शास्त्रीय संगीताचे कार्यक्रम करतात, हे कौतुकास्पद आहे. अशा संस्थांच्या पाठबळामुळे शास्त्रीय संगीत किंवा इतर संगीताला आज उत्तम दिवस असल्याचे पंडित यांनी सांगितले.

आर्टसर्कल आयोजित थिबा संगीत महोत्सवामध्ये संगीत पुष्प गुंफण्यासाठी रत्नागिरीत आल्या असता त्यांनी पत्रकारांशी संवाद साधला. गाणं निसर्गाशी निगडित आहे. कोणती मैफल कोणत्या वेळेत होतेय यावर रागाची निवड होत असली तरी, तो राग परिणाम किती साधतो, हे त्या-त्या कलाकाराच्या गायन कलेवर अवलंबून आहे. ज्यांनी राग निर्मिती केली, त्यांच्यावर माझा विश्वास आहे. त्यामुळे मी तो राग परिणाम साधतो का? हे तपासून पाहण्याऐवजी तो गाण्याचा आनंद घेते. रागमालेवर माझी श्रद्धा असल्याचे पंडित यांनी सांगितले.

टिव्हीवरील लाईव्ह कार्यक्रमाबाबत मत नोंदवताना त्या म्हणाल्या की, हा त्या वाहिन्यांचा फॉरमॅट आहे. कदाचित टीआरपीसाठी असावा. तुम्ही त्या स्पर्धेत जिंकता की नाही? यावर तो मोठा कलाकार होणे अवलंबून नाही. तुम्ही किती चांगला कलाकार आहेत, हे वेळ ठरवते. गाणं उत्तम व्हायला रियाज व गुरुकडून शिक्षण करावे लागतेच. स्पर्धेतून प्रसिद्धी आहे, पण शेवटी रियाज तर करावाच लागतो. त्याबद्दल त्या कलाकार, त्यांचे पालक व श्रोत्यांनीही इतके भावूक होऊ नये. पदोपदी गुरू लागतो, गाण्यामध्ये, संगीतात आनंद आहे, तो आनंद विसरता कामा नये, असे मत त्यांनी नोंदवले.

रत्नागिरी : पत्रकारांशी संवाद साधताना प्रसिध्द गायिका देवकी पंडित.

शास्त्रीय व व्यवसायिक संगीत यातील काव्यासह येणारा मधला दुवा, विचार म्हणजे सुगम संगीत आहे. चांगली तत्व पोचवणारा विचार म्हणजे सुगम संगीत असल्याचे त्या म्हणाल्या. मला २४ तास रियाज करायला आवडेल. पण मिळत नाही, तरीही मी गाण्यातच राहते. जुन्या-नव्या कलाकारांना ऐकते. आजच्या पिढीतील अपूर्वा गोखले, पल्लवी जोशी, नागेश आडगावकर हे गायक आश्वासक आहेत, असे त्या म्हणाल्या. ९ व्या वर्षांपासून गातेय, खूप शिकायचंय अजून, गाण्यातून अनुभव घ्यायचंय. गुरूंनी दिलंय ते अधिक जोपासायचेय. शास्त्रीय बाबत आजच्या पिढीला आवड नक्कीच आहे. मात्र पेशन्स व चिकाटी कमी पडतेय, त्याकडे लक्ष द्यावे, असा संदेश त्यांनी दिला.

महोत्सवात आज देवकी पंडित यांचे गायन

थिबा संगीत महोत्सवात यंदा ९ व्या वर्षी पहिल्या दिवशी २५ रोजी सायं. ७ वाजता विदुषी देवकी पंडित यांचे गायन होणार आहे. कै. शरदराव पटवर्धन कुटुंबिय आणि आसमंत बेनेव्हलन्स यांच्या माध्यमातून ही मैफल रसिकांना विनामूल्य अनुभवता येणार आहे. मिलिंद कुलकर्णी यांची हार्मोनियमसाथ, तर रोहित मुजुमदार यांची तबलासाथ लाभणार आहे. संगीत रसिकांनी या पर्वणीचा लाभ घेण्याचे आवाहन नंदकुमार पटवर्धन यांनी केले आहे.

भारतातील ७ स्त्री संतांवरील कार्यक्रमाची निर्मिती

भारतातील ७ स्त्री संतांवर आधारित मुक्ती या नव्या कार्यक्रमाची घोषणा त्यांनी यावेळी केली. कश्मिरी, कन्नडा, तमीळ, गुजराती, राजस्थानी आणि मराठी अशा ६ विविध भाषांमधील स्त्री संतांच्या रचना व त्यावर आधारित नृत्यनाट्य अशा स्वरूपाचा हा कार्यक्रम आहे. या कार्यक्रमाचे लेखन, दिग्दर्शन प्राजक्त देशमुख यांनी केलेय. ईश्वरप्रेम आणि त्यांना त्यातून मिळालेली मुक्ती, अशा स्वरूपाच्या रचना यामध्ये अंतर्भूत आहेत.

कलाकारांना राजाश्रयाची आवश्यकता : पंडित

लोकमत न्यूज नेटवर्क

रत्नागिरी : कलाकारांना शासनाकडून राजाश्रय मिळणे आवश्यक आहे. विविध संस्थांच्या पाठबळामुळे शास्त्रीय संगीत किंवा इतर संगीतालाही आज चांगले दिवस आहेत. परंतु बहुतांश कार्यक्रम हे मुंबई किंवा पुणे येथेच होत असतात. ग्रामीण भागातही कार्यक्रम होणे आवश्यक असल्याचे मत विदुषी देवकी पंडित यांनी व्यक्त केले.

आर्ट सर्कल आयोजित 'थिबा संगीत महोत्सव' दि. २५ जानेवारी रोजी प्रारंभ होत आहे. पहिल्या दिवशीच्या कार्यक्रमातील संगीतपुष्प गुंफण्यासाठी देवकी पंडित रत्नागिरीत आल्या असता त्यांनी पत्रकारांशी संवाद साधला. गाणं हे निसर्गाशी निगडित आहे. कार्यक्रमाच्या वेळेनुसार रागाची निवड करावी लागते. प्रत्येक रागाचे सादरीकरण व त्याचा श्रोतुवृंदावर होणारा परिणाम हे सादरकर्त्या कलाकाराच्या गायन कलेवर अवलंबून आहे. रागनिर्मिती करणाऱ्या ज्येष्ठ मंडळींवर माझा विश्वास आहे. शिवाय रागमालेवर माझी श्रध्दा असल्याचे देवकी पंडित यांनी सांगितले.

वाहिन्यांवरील लाईव्ह कार्यक्रमांची क्रेझ अधिक आहे. मतांसाठी अथवा टीआरपीसाठी एसएमएस पध्दती अवलंबिली जाते. परंतु केवळ स्पर्धेत जिंकल्यावर तो कलाकार मोठा होतो, असे नाही. प्रसिध्दी .जरुर मिळते. चांगला कलाकार होण्यासाठी गुरु आवश्यक आहे. न चुकता रियाज व गुरुकडून मिळणाऱ्या मार्गदर्शनाखाली गायन पध्दतीत सुधारणा करणे गरजेचे आहे.

मला चोवीस तास रियाज करायला आवडेल, परंतु मिळत नाही, तरीही मी त्या गाण्यातच राहाते. जुन्या-नव्या कलाकारांना ऐकते. आजच्या पिढीतील अपूर्वा गोखले, पल्लवी जोशी, नागेश आडगावकर हे गायक आश्वासक असल्याचे सांगून वयाच्या नवव्या वर्षापासून गात आहे. मात्र, अजूनही खूप शिकायचं आहे. गुरुंनी दिलंय ते अधिक जोपासायचं आहे. शास्त्रीय गायनाबाबत आजच्या पिढीला आवड नक्कीच आहे. मात्र, पेशन्स व चिकाटी कमी पडतेय, त्याकडे लक्ष द्यावे, असाही संदेश त्यांनी दिला.

गाण्यामध्ये आनंद

गाण्यामध्ये, संगीतात आनंद आहे, तो मात्र विसरता कामा नये. शास्त्रीय व कमर्शियल संगीत यातील मधला दुवा काव्यासह येणारा विचार म्हणजे सुगम संगीत असल्याचे सांगून चांगली तत्व पोचविणारा विचार म्हणजे सुगम संगीत असल्याचे त्यांनी सांगितले.